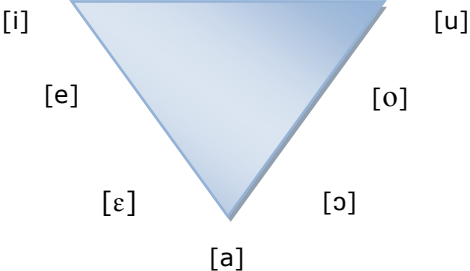
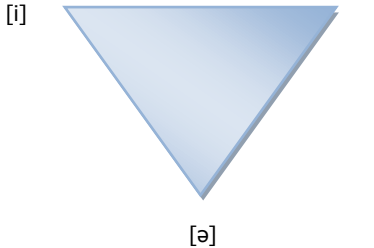

1. CATALÀ ORIENTAL: EL CATALÀ CENTRAL

	Trets lingüístics	Característiques del català central
FONÈTICA	Vocalisme tònic	 <ul style="list-style-type: none"> Podem trobar alternança en l'articulació de les [ɔ] i [ɛ] en els mateixos mots, segons les zones: <i>farigola, tren, primavera...</i>
	Vocalisme àton	
	Iodització	[ɫ] > [j] Iodització a les comarques de la Catalunya Vella, excepte Barcelonès, Baix Llobregat i l'Anoia: <i>ui < ull, ai < all...</i>
	Sons finals oclusius	Emmudiment en els grups MP/MB, ND/NT, LD/LT, RD/RT: <i>tomb, camp, alt, fort...</i>
MORFOSINTAXI	Morfologia nominal	Article: EL, LA, ELS, LES
		Article personal: EN/LA (septentrional de transició, salat i barceloní), EL o LU/LA (tarragoní)
		Demostratiu: Només distingeixen dos graus: <i>aquest</i> i <i>aquell</i>
		Plurals dels antics proparoxítons llatins: + S: <i>homes, marges, raves, termes...</i>
		Pronoms: Ús dels pronoms en forma reforçada: <i>em falta, es diran...</i>
Morfologia verbal	1a psg Present d'Indicatiu: -O articulada [u]	
	Increment incoatiu: -EIX-	
LÈXIC		Mots propis: llombrígol, llavis, escombra, noi, barrejar, papallona, vermell, mandra, sorra, demà-passat, cargol, escombra, joguina, llard...

El català central compta amb **cinc subdialectes**:

a) SEPTENTRIONAL DE TRANSICIÓ

També anomenat català central del nord, pertany a les comarques gironines (Alt Empordà, les dues Cerdanyes, el Ripollès, la Garrotxa, el Gironès...). Es caracteritza per:

- la pronúncia amb **o tancada** dels mots: *flor, pont, olla...*
- Tancament d'algunes [ɛ] en [e]: *béstia*
- Usen les formes MEU, TEU, SEU tant pel masculí com pel femení: *casa meu*
- Ús del mot PLA per a les afirmacions: *ell pla que s'ha espavilat*
- 1a psing Present d'Indicatiu: -UT / -UC: *pensuc, estimut...*
- 1a psing Present d'Indicatiu del verb SER: *jo som*
- Imperfets d'Indicatiu dels verbs de la 2a o 3a conjugació amb -V-: *sevia > seia, crevia > creia...*
- Verb auxiliar ÉSSER: *jo som anat a França*
- Lèxic: amb rossellonismes i gal·licismes. Ex: *cercar, recossirar (buscar amb poc moviment), caçar (buscar amb la incertesa de trobar)...*

b) BARCELONÍ

És el subdialecte parlat a Barcelona i les rodalies, amb tendència a ampliar-se a causa de la mobilitat dels seus parlants.

- Gran obertura de les neutres finals
- Caiguda de [ə] + R: *tronja, escarbat, Tresa, brana, brenar...*
- GUA > ga: *aiga, llenga...*
- Fa ieisme: *paia, ui, taiar, abeia, ceia, vui*
- Sol confondre consonants sordes i sonores (impressió es pronuncia sonora, formatge es fa sord).
- Pretèrit perfet perifràstic amb e (vem, veu anar)
- Lèxic: *nen, nano, noi, ajupir-se, mongeta tendra, mongeta seca, solter, verola, llaminer, ocell, vas, borni, gall dindi...*

c) TARRAGONÍ

Ocupa la zona sud del català central (comarques del Tarragonès, Alt Camp, Baix Camp i Conca de Barberà).

- Articula la l de -IX-: *caixa, faixa...*
- Distinció entre b i v, a diferència de la resta de català central
- Ús del demostratiu *aquet, aqueta*
- Articulació africada de J, G + e, i, X inicials: *xocolata, xut, Jordi, gelat...*
- Palatalització de vocals pretòniques: *xicolata, siroll, ginoll...*
- Diftonguen la o inicial: *aulor, aufegar...*
- IN passa a NY: *fenya, cunya...*
- Article: el/lo
- Pronoms personals: *naltros, valtros, nantros...*
- Lèxic: Afinitats amb l'occidental: *xiquet, bajoca, camí (vegada), fadrí, manya, xalar, acotxar-se, fesol, moixó, guerxo, cleca, embafat, xafarot, pelsigar...*

d) XIPELLA

Varietat de parlar que s'estén entre el català central i el català nord-occidental per una franja els punts més representatius de la qual es troben dins d'Alt Urgell (Tuixén), la Segarra (Les Oluges) i la Conca de Barberà (l'Espluga de Francolí). També inclou Santa Coloma de Queralt i Solivella.

- **Tret singular i propi:** La neutra final , generalment amb la grafia e, passa a i: *cànim, pari, àpit, quinzi, diuin, cantis...*
- **Plurals +IS:** *vilis, lis oquis, lis vaquis...*
- 3a p'sing del Present, Imperfet i Condicional d'indicatiu: -l ⇒ *ell canti, ell cantavi, ell cantarii*

e) SALAT

Conjunt de parlars del català central caracteritzats per l'ús (com en el català insular o balear) de l'article ES (S'), SA (S'), ES, SES.

Es troba a Cadaqués i s'estén des de Begur fins a Blanes pels pobles banyats per la mar (Llafranc, Palamós, Sant Feliu de Guíxols, Tossa, Lloret) i els que estan a pocs quilòmetres de la costa (Castell d'Aro, Vall-llobrega, Llofríu).

La toponímia testifica l'existència d'una primitiva zona molt més ampla d'aquest article: Sant Joan Despí, Sant Esteve Sesrovires, Collsacabra, Collsacreu...

Salen especialment els més vells, però hi ha un cert declivi del seu ús. La situació al Principat contrasta amb la gran vitalitat de què gaudeix a les Balears. L'article salat va ser el primer article català, com ho demostren els documents del s. XII, tot i que en aquest mateix segle ja era començat a ser substituït per EL.